

Vragen voor het vragenhalfuur

Datum raadsvergadering: 24 november 2022

Onderwerp: Stroomnet

Geacht college,

Naar aanleiding van een artikel in de LC over het stroomnet, hebben wij de volgende vraag:

1. Het is niet de vraag meer of wij stroomuitval krijgen, maar wanneer. Hoe is de gemeente hier op voorbereid?

Namens BVNL-Tytsjerksteradiel,

Nynke Koopmans

Bijlage: artikel LC

Het stroomnet zit vol, wat nu?

Het Nederlandse stroomnet raakt overbelast. Dit gaat sneller dan verwacht en netbeheerders moeten alle zeilen bijzetten. Iedereen zal de gevolgen merken, ook in Friesland.

ERWIN BOERS

Netbeheerders Liander en Tennet bulken van de plannen voor Friesland. Ze zijn bezig met een enorme vernieuwingsoperatie die bijna ieder dorp en elke wijk raakt. Alleen al in onze provincie bouwt Liander ruim driehonderd nieuwe transformatorstations. Er komen ook veel kabels en andere voorzieningen bij.

Daarmee zijn de problemen echter niet voorbij. Gemeenten en bedrijven zullen meer verantwoordelijkheid moeten nemen, zo riep minister Rob Jetten deze week op: flexibeler stroomgebruik en eventuele inzet van batterijen kan helpen.

Wat is het probleem?

De toename van zonneparken en windmolens gaat razendsnel. Vooral zonnestroom leidt tot lastige pieken. 's Nachts leveren de panelen geen stroom, terwijl ze het stroomnet op warme middagen enorm belasten.

Ondertussen gaat ook het stroomverbruik razendsnel omhoog. Nieuwe huizen hebben immers geen cv-ketels, maar warmtepompen, elektrische fornuizen en airco's: die leiden tot veel meer vraag naar elektriciteit. Dit effect wordt versterkt door grote bedrijven die ook overstappen van gas op stroom.

Telt de energiecrisis mee?

Nou en of: door de hoge gasprijen maken bedrijven en huiseigenaren extra haast met de overstap naar warmtepompen en andere elektrische apparaten. De ontwikkelingen gaan sneller en vinden daarmee eerder plaats dan de afgelopen jaren ingeschat', meldde Jetten deze week aan de Tweede Kamer.

Het elektriciteitsnet is hier niet op toegerust. Stroomnetbeheerders investeren flink, maar kunnen de toenemende druk op het elektriciteitsnet echter niet bijbenen. In 2030 zijn de problemen dus nog niet verholpen, constateert Jetten. Daarom roept hij een taskforce (projectteam) bijeen om snel slimme oplossingen te zoeken.

Wat merkt de Friese bevolking ervan?

Tot nu toe lijkt het voor veel mensen nog een ver-van-je-bedshow, maar uiteindelijk zal iedereen in zijn eigen dorp of wijk zien dat Liander meer stations en kabels toevoegt. Soms gaat het om bescheiden klussen, maar een deel van de Friese bevolking moet zich ook opmaken voor grote ingrepen, zoals de bouw of uitbreiding van hoogspanningsstations en -leidingen van Tennet, vaak in samenwerking met Liander. Hieronder een paar grote Friese projecten die veel invloed hebben op hun omgeving.

Nieuw station Leeuwarden Zuidwest

Tennet komt momenteel veel in het nieuws bij de vernieuwing en nieuwbouw van een aantal hoogspanningsstations. Deze week presenteerde het bedrijf samen met Liander plannen voor een enorm nieuw station bij de

Swette aan de zuidwestkant van Leeuwarden. Dit betekent een extra verbinding tussen het Liandernet en de hoogspanningskabels van Tennet. Het gaat om een station van 175 bij 175 meter, waarvan de bouw in 2025 moet beginnen. Als er geen tegenvallers zijn, kan het in 2027 worden voltooid. Momenteel heeft Leeuwarden twee van zulke stations: eentje bij de Kanaalweg en een andere bij de Schenkenschan. De bouw van een derde hoogspanningsstation levert een forse capaciteitsverruiming op.

Station Louwsmeer bij Lytse Geast

Het grote stroomstation Louwsmeer bij Lytse Geast (Tytstjer) is de laatste tijd vaak in het nieuws door een pechgeval in september. Een loodzware nieuwe transformator zou worden geplaatst, maar belandde onderweg in de berm. Het apparaat valt niet meer te redden.

Louwsmeer is van belang voor de stroomvoorziening in noordelijk Friesland. Het station is sterk verouderd en kampt al langer met problemen: 'In september 2021 is hier een 220-110 kV transformator defect geraakt.

Pogingen om de transformator te repareren zijn niet geslaagd', meldt Tennet. Inmiddels zijn er dus twee nieuwe transformatoren nodig: een tijdrovende klus. Tennet verwacht dat het tot 2024 of 2025 kan duren voordat deze klussen geklaard zijn. De gehele vervanging en verzorging van het station zou in 2027 klaar moeten zijn, maar dit valt niet garanderen. De problemen hebben negatieve invloed op de capaciteit van het stroomnet in de wijde omgeving.

Stations Bolsward, Oudehaske en Burgum

Ook bij Bolsward kampt de stroomnet-

beheerder met een lastige kwestie. Het bedrijf wil hier een nieuw hoogspanningsstation bouwen om de toenemende levering van groene energie te kunnen opvangen. Het was de bedoeling om het in 2024 in gebruik te nemen, maar omwonenden maakten bezwaar. Al sinds het voorjaar 2021 ligt de kwestie bij de Raad van State, maar die heeft nog geen tijd gehad om zich erover te buigen. Vertraging van de oplevering tot 2025 kan 'niet uitgesloten' worden, meldt Tennet hierover. Ook de stations in Burgum en Oudehaske moeten worden uitgebreid. Ze zouden in 2027 klaar moeten zijn.

Nieuwe hoogspanningsverbinding door of langs Friesland

Het aantal windmolens op zee groeit snel en hierdoor komt steeds meer stroom binnen in de Eemshaven. Dit

Hoe werkt een 'file' op het stroomnet?

Het stroomnet kan slechts een beperkte hoeveelheid energie 'vervoeren'. Stroomnetbeheerders trekken vaak de vergelijking met het autowegenstelsel, dat bij te grote verkeersdruk vastloopt met files. Zo iets kan ook op het elektriciteitsnet gebeuren. Uitbreiding is dan nodig om de capaciteit te vergroten.

Het stroomnet is verdeeld over verschillende beheerders. Tennet beheert de rijks-snelwegen (het hoogspanningsnet) terwijl Liander in Friesland zorgt voor de kleinere 'wegen': dit zijn de midden- en laagspanningsnetten, die huizen en de meeste bedrijven van energie voorzien.

Hoe erg is het in Friesland?

Friesland behoort tot de gebieden met de grootste problemen in Nederland. Nieuwe zonneweides kunnen op veel plekken al niet meer worden aangesloten. Ook voor nieuwe klanten is lang niet meer overal ruimte: dit treft vooral bedrijven die nieuwbouw plegen of willen overstappen van gas naar stroom.

Landelijk besteden netbeheerders samen jaarlijks 3,9 miljard euro aan verbetering van het stroomnet. Op veel plekken leidt dit tot een verduubeling tot verdrievoudiging van de capaciteit', meldt minister Jetten.

Ook in Friesland breiden Liander en Tennet hun stroomnetten in ijtempo uit. De op- en afritten tussen hun netten worden hierbij eveneens aangepakt. Dit zijn de hoogspanningsstations, die ook wel onderstations genoemd worden.

Wat is slim en flexibel?

Jetten en Tennet dringen er ook op aan dat bedrijven zich flexibeler opstellen. Dit geldt voor de leveranciers, maar ook voor de grote verbruikers. Wie ineens heel veel stroom vraagt, belast het stroomnet heel zwaar. Bedrijven kunnen hun productie dan ook beter spreiden over de dag en liefst ook over de nacht.

Ook door afspraken te maken met naburige bedrijven kan het stroomnet slimmer worden benut. Vrijwillige medewerking heeft de voorkeur, maar er wordt landelijk ook al gekeken naar 'verplichte deelname aan congestiemanagement'.

Tijdelijke opslag van stroom kan helpen, maar dit is niet simpel. Batterijen zijn nog heel duur en ze hebben een beperkte capaciteit. Waterstof is een alternatieve opslagvorm, maar dit vergt nog meer onderzoek.

Bedrijven en instellingen werken aan eigen oplossingen, maar stuiten hierbij geregeld op problemen. Een initiatief om de zonnestroom van Thialf in batterijen op te slaan, leidt momenteel tot veel discussie. Liander zou hier extra kabels voor moeten aanleggen, maar weigert dit. De initiatiefnemers en de provincie zijn hier boos over.

maakt een betere verbinding met de rest van het land noodzakelijk. Hiervoor zijn oude plannen weer uit de ijskast gehaald.

Tennet startte deze week een procedure om het hoogspanningsnet in Noord-Nederland uit te breiden met een '380 kV-hoogspanningsverbinding' tussen Vierverlaten in Groningen en Ens in Flevoland. Hierbij zijn er drie routes in beeld. Kiest het kabinet voor een tracé langs de A28 in Drenthe, dan merkt Friesland hier weinig van.

De twee andere mogelijke routes lopen echter via Oudehaske. Enerzijds gaat het om een verbinding die vanuit Groningen via de A7 en de A6 loopt. Het alternatief is een tracé langs het bestaande '220/110 kV-hoogspanningsnet' door Friesland. Dit traject loopt vanuit Groningen tot aan de gemeentegrens van Leeuwarden en buigt vervolgens af naar het zuiden.